

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1936 kl. 5 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10,
i anledning av väckt motion angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 504, har herr *Skoglund m. fl.* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen om att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att användas till här ovan angivna ändamål.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen av *svenska lantarbetarförbundet* och *svenska lantarbetsgivarnas centralförening*, vilka yttranden såsom bilagor fogats till detta utlåtande.

Det i motionen framställda förslaget avser icke blott att vara ett led i strävandena att förbättra levnadsvillkoren för en viktig befolkningsgrupp, de inom jordbruket anställda, utan även att stärka bandet mellan dem och modernärningen. Ändamålet är att på grundval av frivillig samverkan mellan de anställda och deras arbetsgivare samt med bistånd av staten skapa en i viss form organiserad sparverksamhet, vars syfte skulle vara att komma de anställda till godo för bestämda angivna ändamål. Motionen avser att underlätta de anställdas övergång till självständiga jordbrukare eller ock att åt dem bereda ett sparat kapital att tillgå då arbets- och förvärvsförmåga avtaga.

Utskottet.

I fråga om första huvudpunkten i motionärernas förslag anser utskottet syftet vara behjärtansvärt. Utskottet vill dock framhålla, att den första förutsättningen för förverkligandet av detta önskemål på den av motionärerna avsedda vägen, genom frivillig samverkan av jordbrukets arbetare och arbetsgivare, måste vara ett levande intresse för saken hos dessa själva. Att döma av de yttranden, som avgivits över motionen av Svenska lantarbetarförbundet och Svenska lantarbetsgivarnas centralförening, synes det icke vara möjligt att vinna någon verklig samling till förmån för motionärernas syfte. Innan det blivit ådagalagt, att ifrågasatta statsåtgärder uppfattas som ett

behov av dem, som äga sin utkomst av jordbruksnäringen, kan enligt utskottets mening ingen anledning förefinnas för riksdagen att ingå på närmare prövning av föreliggande fråga.

Vad härefter beträffar andra huvudpunkten i motionärernas förslag, hava dessa framhållit: »Om blott sparkassans uppgift för pensionering av äldre tas i betraktande, bör ytterligare betonas att lösningen av folkpensioneringsfrågan vid fjolårets riksdag givit en fastare grundval än tidigare att bygga ett frivilligt, på ömsesidiga insatser baserat pensionssystem på. Man och hustru få enligt den nya lagen tillsammans närmare 350 kronor i folkpension, och det erfordras endast en livränta av ett par tre hundra kronor, alltså mindre än det nyss angivna livräntebeloppet, för att de, åtminstone om de ha en liten stuga, skola kunna draga sig fram någorlunda drägligt.»

Motionärerna hava härvid utgått från felaktiga utgångspunkter. Äkta makar få enligt den nya folkpensioneringslagen icke endast omkring 350 kronor, utan kunna få närmare 700 kronor tillsammans, således mera än som förutsettes inklusive den tilltänkta livräntan.

Slutligen torde i avseende å motionärernas hemställan om utredning och förslag i ifrågavarande syften böra framhållas, att dessa frågor vunnit ett visst beaktande i redan verkställda utredningar på närliggande områden. Utskottet vill i detta avseende hänvisa till bostadsproduktionssakkunniges den 7 november 1935 avgivna betänkande med förslag till lag om sparförningar m. m. ävensom befolkningskommissionen den 12 december 1935 avgivna betänkande angående planmässigt sparande och statliga bosättningslån. I ett av de lagförslag, vari förstnämnda betänkande utmynnar, upptages sålunda bland där förutsatta ändamål för ett planmässigt sparande exempelvis förvärv av bostad, grundande eller förkovran av jordbruk samt åldersförsörjning.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 maj 1936.

På utskottets vägnar:

T. G. v. SETH.

Reservation

av herrar *von Seth*, *Andersson* i Södergård och *Gustafsson* i Välsnäs.

Närvarande: herrar *von Seth*, *Landgren*, *Andersson* i Södergård, *Falk*, *Gustafsson* i Välsnäs, *Beck*, *Ericsson* i Sörsjön, *Nästund* och *Elmroth*.

Bilaga A.

Svenska Lantarbetareförbundet.

Stockholm den 11 mars 1936.

Till Andra kammarens tillfälliga utskott nr 4, Riksdagen, Stockholm.

Svenska Lantarbetareförbundet, som beretts tillfälle att avgiva yttrande i anledning av en inom Första Kammaren av herr Bagge m. fl. väckt motion angående inrättandet av frivilliga sparkassor för lantarbetare, får härmed anföra följande.

Motionärernas påpekande att det i första hand måste vara angeläget att kunna skapa sådana villkor för jordbruksnäringen att de medgiva att lantarbetarna komma i åtnjutande av en lön, som bereder dem ungefär samma ställning som industriens arbetare, kan förbundet ansluta sig till. De senaste åren ha även från riksdagens sida åtgärder i sådant syfte vidtagits, men ändock lever det stora flertalet lantarbetare under existensminimum. Motionärerna ha även omnämnt de knappa omständigheter i vilka lantarbetarna leva, vilka omständigheter gör att lantarbetarna sakna möjlighet att samla någon sparad penning.

Givetvis kan det vara till nytta för lantarbetarna att kunna skaffa sig eget jordbruk och att sörja för sin ålderdom, men anse vi, att lantarbetarna för närvarande själva sakna möjlighet att bidra till realiserandet av dessa önskemål. Vi tro även, att arbetsgivarna, med tanke på, att det på vissa håll är förknippat med svårigheter att erhålla och utfå avtalad lön, icke utan vidare äro hågade att lämna bidrag i enlighet med motionen.

Svenska Lantarbetareförbundet får därför med åberopande av ovanstående föreslå avstyrkande av motionen.

För Svenska Lantarbetareförbundet

H. SANDER.

Ordförande.

Bilaga B.

Svenska Lantarbetsgivarnes Central-
förening.

Till Riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Sedan Utskottet berett Svenska Lantarbetsgivarnes Centralförening tillfälle att avgiva yttrande över en inom Första Kammaren av herr Bagge m. fl. väckt och till utskottet hänvisad motion nr 225 angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, får Centralföreningen anföra följande:

År 1930 framlades i riksdagen ett förslag till inrättande av sparkassor för lantarbetare, vilket i stort sett överensstämde med den nu framställda

motionen. Sedan 1930 års motion hänvisats till utskottsbehandling, inhämtade båda kamrarnas tillfälliga utskott bl. a. Svenska Lantarbetsgivarnes Centralförenings och Svenska Lantarbetareförbundets yttrande.

Centralföreningen avstyrkte i sitt yttrande ej direkt den begärda utredningen men framhöll, att mycket små utsikter syntes föreligga att kunna intressera parterna för anslutning till de föreslagna sparkassorna, vad arbetsgivarna beträffade särskilt med hänsyn till det rådande krisläget inom jordbruket.

Lantarbetareförbundet å sin sida avstyrkte i fräna ordalag förslaget.

Under de sex år, som förflutit, sedan förslaget senast förelåg till behandling, ha förhållandena i viss mån ändrats. Visserligen är jordbrukets ekonomiska läge ännu på långt när icke tillfredsställande. Det förefaller dock som om statsmakterna numera i någon mån fått ögonen öppnade för det obestridliga faktum, att en utökning av lantarbetarnas förmåner — hur önskvärd den än må vara ur sociala synpunkter — ej kan genomföras utan en motsvarande höjning av jordbrukets räntabilitet. Det synes därför finnas anledning att ur synpunkten av nu rådande förhållanden taga frågan om den begärda utredningen under förnyad prövning.

Motionärerna framhålla inledningsvis angelägenheten av att det skapas sådana villkor för jordbruksnäringen, att de medgiva förbättrande av lantarbetarnas ställning, särskilt genom åtgärder, som syfta till att främja arbetarnas övergång till självständiga brukare och sätta dem i stånd att med tillhjälp av den nu ökade folkpensionen sörja för sin ålderdom, så att de ej behöva omhändertagas av det allmänna.

Centralföreningen ansluter sig helt till motionärernas sålunda uttalade uppfattning i den mån det innebär, att en förbättring av lantarbetarnas ställning på angivet sätt är ett samhälleligt önskemål, men Centralföreningen vill med bestämdhet understryka, att en förhöjning av lantarbetarnas löner — och som en sådan måste arbetsgivarnas bidragande till sparkasserörelsen betecknas — nödvändigtvis måste kompenseras av höjda priser på jordbrukets produkter, vare sig höjningen kan ernås genom jordbrukarnas egna åtgöranden och under inverkan av ett förändrat internationellt marknadsläge eller, såsom för närvarande är fallet, måste åvågas genom statliga stödåtgärder.

Tages ej denna synpunkt i betraktande vid sparkasseförslagets eventuella genomförande, måste Centralföreningen såsom sin mening framhålla, att det ekonomiska läget inom jordbruket fortfarande torde utgöra ett allvarligt hinder, när det gäller att intressera parterna å ömse sidor för en livligare anslutning till tanken.

Om däremot nu framförda synpunkt vinner nödigt beaktande, förmenar Centralföreningen, att åtskilliga skäl tala för att *en utredning i frågan bör komma till stånd*.

Till ledning för en sådan utredning vill Centralföreningen framhålla följande synpunkter:

Det är av vikt, att såväl arbetsgivares som arbetares anslutning till sparkassorna göres fullt frivillig; icke blott formellt utan även i den praktiska tillämpningen. Det måste därför tillses, att inga direkta eller indirekta påtryckningsmedel må komma till användning.

Den i motionen framförda principen, att arbetaren själv bör bidra med huvudparten av den årliga insatsen, synes Centralföreningen vara fullt riktig. Arbetsgivaren och staten böra å sin sida bidra med sinsemellan lika delar.

Motionärerna utgå ifrån att arbetsgivarens insatser icke skola till honom återbetalas, i det fall att arbetaren övergår till annan verksamhet än jordbruksarbete, medan däremot arbetaren i sådant fall skall hava rätt att återbekomma vad han själv inbetalat. Det synes icke finnas någon grundad anledning till att ej i sådant fall likställa arbetaren med arbetsgivaren och staten. Arbetarens insatser äro i lika hög grad som arbetsgivarens och statens att betrakta som en premie för ett allmänt stärkande av jordbruksarbetarnas ekonomiska ställning. Det torde vara att underkänna lantarbetarens samhälleliga ansvarskänsla och solidaritet mot forna yrkeskamrater, då man vill sätta honom i undantagsställning.

Om en fondbildning skall ske, och åtskilliga skäl tala onekligen för behovet av en sådan, synes sålunda, för det fall, att arbetaren lämnar jordbruksarbetet, samtliga tillskjutande parter bidra böra överföras till fonden i fråga.

För att befrämja sparandet bör tilldelningen av fondmedel göras, icke med en för alla lika summa, utan med belopp, som stå i viss relation till de av arbetaren inbetalade avgiftssummorna. I den mån egnahemsbildandet må anses mera önskvärt än ålderdomspensionering, bör dessutom utdelning av fondmedel ske till större belopp i det fall att arbetare, då han lämnar tjänsten, övergår till självständigt jordbruk, än i det fall att han låter sig ålderspensioneras.

Om en arbetare, som är ansluten till sparkassa, erhåller ny anställning hos arbetsgivare, vilken icke för sin del vill lämna tillskott till kassan, bör givetvis statsbidraget alltfört utgå. Starka skäl synas dessutom tala för att i sådana fall utdelning av fondmedlen göres såsom ersättning för arbetsgivarens felande insatser. Därigenom skulle för arbetarens vidkommande undanröjas olägenheten av att vissa arbetsgivare ställa sig ovilliga mot sparkasserörelsen.

Det måste givetvis fastslås, att arbetsgivaren skall bliva löst från sitt åtagande att tillskjuta medel, så snart arbetaren upphör med sina insättningar.

Om arbetsgivaren under anställningsåret upphör med jordbruket, bör han, därest den nye ägaren eller brukaren icke vill övertaga hans gentemot arbetaren åtagna förpliktelser i här förevarande avseende, vara löst från densamma, även om överenskommelsen gällt anställningstiden i dess helhet.

Stockholm den 14 mars 1936.

Svenska Lantarbetarens Centralförening.

A. H. CARELL.